

Opgepast, het dooit!

Veel bergsporters vinden het jammer wanneer de dooi een einde maakt aan de winterse taferelen in de bergen. Gedaan met (toer)skiën, snowboarden en ijsklimmen! Maar wist je dat die dooi ook gevaren met zich meebrengt?

Wanneer het dooit, ontstaat er smeltwater. Het ijs en de sneeuw op de bergen en op gletsjers smelten en zoeken een weg naar beneden. Daardoor ontstaan er allerlei kleine beekjes en riviertjes die uiteindelijk allemaal uitmonden in een grotere rivier. Al dit smeltwater brengt op twee plaatsen gevaar met zich mee: op de hellingen waar nog sneeuw en ijs ligt en in de rivieren waar al het smeltwater samenkomt.

GEVAAR OP DE GLETSJER

Gletsjerspleten zitten vaak op plekken waar het gletsjerijs een bocht maakt, over een natuurlijke hindernis gaat of waar de helling steiler wordt. Wanneer het sneeuwt, worden de gletsjerspleten niet gevuld met sneeuw, maar worden door de wind zogenaamde 'sneeuwbruggen' gemaakt aan de bovenkant van de spleet. In het begin van de winter zijn die nog niet stevig, maar door smelt-vriescycli gedurende de winter, worden die dikker en steviger. Wanneer het echter langer dooit, worden ook die sneeuwbruggen weer minder stevig! Wil je dus graag afdalen van een gletsjer, doe dit dan niet na een lange periode van dooi en bij voorkeur ook het liefst zo vroeg mogelijk in de ochtend, wanneer de temperaturen nog onder het vriespunt liggen.

GEVAAR IN DE BERGEN

Wanneer het een tijdje gedooit heeft, kan het sneeuwdek zijn binding met de ondergrond verliezen, en een glijlawine uitlokken. Scheurtjes in de sneeuw zijn een signaal dat de sneeuwlaag in zijn geheel naar beneden kan schuiven. Ook als er daarna weer verse sneeuw valt, is het risico op lawines hoog. De nieuwe laag sneeuw is in eerste instantie maar zwak gebonden aan het gladde oppervlak van de oude (deels gesmolten) sneeuwlaag. Er is dan niet veel druk nodig om het nieuwe sneeuwdek als een plaat naar beneden te laten komen.

De druk van een bergsporter op zo'n zwakke plek kan voldoende zijn voor een zogenaamde plaatlawine. Plaatlawines ontstaan namelijk wanneer twee lagen sneeuw niet goed aan elkaar hechten. Na twee, drie dagen is de binding, bij goede sneeuwcondities, terug sterk en veilig genoeg. Dooi is trouwens niet de enige oorzaak van een zwakke binding tussen verschillende sneeuwlagen. Extreme vriestemperaturen en sterke wind kunnen er ook voor zorgen dat de oude sneeuwlaag een harde, gladde spiegel wordt waarop nieuwe sneeuw moeilijk kan binden. Dit soort lawines zorgt voor ongeveer 90% van alle lawineslachtoffers.

GEVAAR IN DE RIVIER

Het gevaar ligt echter niet alleen op de loer in de besneeuwde gebieden zelf... Ook net onder de sneeuwgrens brengt smeltwater een groot gevaar met zich mee. Enerzijds hebben de rivieren door het smeltwater een hoger debiet en anderzijds ligt de temperatuur ook wat lager. Wie bijvoorbeeld wil gaan raften of aan canyoning doen in april, moet met beide zaken rekening houden. Bij sommige canyoning topo's zie je foto's staan van herkenningspunten. Vaak staan dan twee foto's naast elkaar: met een normaal debiet en een hoog debiet. Merk je dat de rivier momenteel overeenkomt met de foto van een hoog debiet? Denk dan zeker twee keer na voor je de canyon in gaat. Toets ook goed af of iedereen in de groep zo'n debiet aan kan én wil. Een hoger debiet maakt de canyon namelijk fysiek heel wat lastiger. Hou er ook rekening mee dat het smeltwater de temperatuur met een paar graden doet dalen. Constant in een koude temperatuur zitten, vraagt enorm veel energie van je lichaam, omdat dat zichzelf wil opwarmen. Dat is allemaal energie die je niet kan gebruiken voor je fysieke inspanningen in de canyon zelf!

Naast het feit dat rivieren vaak al een hoger debiet hebben in het voorjaar, moet je ook rekening houden met overstromingen of een zogenaamde 'crue' in het vakjargon. In een rivier kan door weersomstandigheden een natuurlijke dam ontstaan. Denk maar aan bomen die omvallen of omwaaien, rotsen die naar beneden glijden en in de rivier terecht komen, takken die meegesleurd worden door het water... Als het debiet door het smeltwater hoger komt te liggen, betekent dit dat er meer water door de rivier stroomt dan normaal. Wanneer het water dan door een dunnere spleet moet, zal de kracht van het water toenemen. Doordat die kracht toeneemt, kan de natuurlijke dam plots breken. Op zo'n moment worden de bomen, takken en modder met het water mee naar beneden gesleurd. Dan is de rivier in 'crue' (ruw, woest in het Frans). Zie het als een tsunami van water, modder, takken en bomen die naar beneden dendert. Als de rivier breed is, dan vormt dit vaak geen groot probleem. Het extra water zoekt dan zijn weg buiten de oevers. Wanneer de rivier echter in een diepe en smalle canyon ligt en de oevers dus veel te hoog zijn, moet al het water via die spleet naar beneden. Dan wil je je echt niet meer in die spleet bevinden...

Hoe kan je nu voorkomen dat je in zo'n rivier terecht komt?

1) Check op stafkaarten de oorsprong van de rivier. Ligt die hoog in de bergen? Dan is de kans op smeltwater zeer groot. Soms staat het ook al in het topoboek vermeld dat je moet opletten voor smeltwater. Kijk ook of er tussen de bron en de start van de canyon een spaarbekken of dam ligt, die misschien opengezet kan worden bij hevige regenval.

2) Check het weer van vandaag én van de afgelopen dagen op de plek van de canyon én de bron. Was het heel zonnig boven op de berg? Dan is er meer kans op smeltwater. Heeft het veel geregend? Dan zit er sowieso ook veel meer water in de rivier. Allemaal zaken waar je rekening mee moet houden.

3) Kijk naar de kleur van het water. Is het helder of ziet het al wat bruiner? Dat laatste kan er op wijzen dat er modder mee stroomt van bovenaf.

4) Kijk in je topoboek hoeveel vluchtwegen of zogenaamde 'échappatoires' er zijn. Begint het plots hevig te regenen terwijl je in de canyon zit of zie je dat het debiet toeneemt, verlaat dan de canyon voor het einde. Better safe than sorry.

5) Doe je aan canyoning in Zwitserland? Dan liggen er vaak hydraulische centrales boven het startpunt van de canyon. In dat geval is het verplicht om de uitbaters van die centrale te bellen en te melden met hoeveel mensen je in welke canyon gaat. Eens je uit de canyon bent, bel je opnieuw om te laten weten dat iedereen in veiligheid is. Zo vermijd je dat je terechtkomt in een rivier waarin water uit een dam gelost wordt... ▲

Benieuwd hoe krachtig zo'n crue kan zijn?

Bekijk dan even deze filmpjes:

<https://www.youtube.com/watch?v=PZmUi5nCU0>

<https://www.youtube.com/watch?v=wreeawIC3Ks>